

היוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך צוות המומחים לנושא לימודי הומניסטיקה במערכת החינוך

סקירה מדעית – אופני הערכה במקצועות ההומניסטיקה

היוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך הקימה צוות מומחים בנושא לימודי הומניסטיקה במערכת החינוך בישראל. הצוות הוקם במענה לצורך של משרד החינוך ומטרתו ללמוד מהידע הקיים במחקר ובשטח – בארץ ובעולם – על סוגיות שונות הנוגעות ללימודי הומניסטיקה בעת הזו.

כדי להעמיק את הידע בנושא אופני הערכה במקצועות ההומניסטיקה, מזמין צוות המומחים הצעות לסקירה מדעית אשר תשמש בסיס לדיוני הצוות ולהמלצותיו בכתובת המסמך המסכם.

חברי הצוות: פרופ' רון מרגולין, יו"ר (אוניברסיטת תל אביב), הגב' בלהה בן אליהו (מכון כרם), פרופ' אבנר בן עמוס (אוניברסיטת תל אביב), פרופ' אביבה חלמיש (האוניברסיטה הפתוחה), פרופ' שי פרוגל (סמינר הקיבוצים ואוניברסיטת תל אביב)

מרכזת הוועדה: ד"ר טלי פרידמן tali.education@academy.ac.il

מידע נוסף על היוזמה ועל צוות המומחים ניתן לקרוא באתר האינטרנט: <http://education.academy.ac.il>

מטרת הסקירה

הסקירה מיועדת לאסוף ולרכז מחקרים ומידע ממדינות נבחרות בעולם ומישראל על סוגיות הנוגעות לדרכי הערכה במקצועות ההומניסטיקה.

הסקירה תכלול את הנושאים הבאים:

- דרכי הערכה במקצועות ההומניסטיקה במדינות נבחרות בעולם, לרבות התייחסות לכלים חדשים להערכה חלופית (טכנולוגיים, איכותניים ואחרים) וכן התייחסות לזיקה בין שיטות ההערכה לשיטות ההוראה/למידה.
- מידע או מחקרים ממדינות נבחרות על השפעה של סוג ההערכה על מעמד המקצועות השונים/ההומניסטיים. בחלק זה יש להתייחס להקשרים כמו תפיסת חשיבות המקצוע, תקצוב, הקצאת שעות הוראה ולימוד וכיוצא באלה.
- מידע ממדינות נבחרות על הזיקה בין הערכה במקצועות ההומניסטיקה (סטנדרטית או חלופית) לבין קבלה למוסדות להשכלה גבוהה. בהקשר זה חשובה התייחסות לסוגיות של רגולציה וסטנדרטיזציה: האם תהליכי

- הערכה חדשים (שאינם בחינות חיצוניות) מאפשרים השוואה והתייחסות אחידה להישגי התלמידים, ואם כן – כיצד? מה ההשפעה של בחינות חיצוניות (סטנדרטיזציה) על אוכלוסיות תלמידים מוחלשות?
- ההקשר הישראלי: סקירת פרויקט בגרות 2000 "22 בתי הספר" והצגת התובנות מהפרויקט בהקשר ליכולת לבצע הערכה חלופית ראויה.

על הסקירה להתייחס למקורות מסוגים שונים:

1. סקירות מידע ודוחות של מערכות חינוך במדינות נבחרות בעולם: אנגליה, גרמניה, צרפת, ארה"ב, הולנד, אירלנד ופינלנד.
2. מחקרים ומאמרים אקדמיים שבחנו את הסוגיות לעיל בנושאי הערכה.

נוהל ביצוע הסקירות

1. הצעות מקדמיות יש לשלוח למרכזת הצוות עד **14.5.22**. ההצעה תכלול:
 - 1.1. קורות חיים של מגיש ההצעה.
 - 1.2. דוגמה למאמר, סקירת ספרות או דוגמת כתיבה אחרת, שתדגים יכולת ניתוח של מסמכי מדיניות ומחקרים אמפיריים, באורך שלא יעלה על 5 עמודים.
 - 1.3. רשימה ראשונית של מקורות, בהם מסמכי מדיניות ומחקרים אמפיריים.
 - 1.4. הצעה למבנה הסקירה ופירוט תהליכי העבודה.
- חברי צוות המומחים ישפטו את ההצעות המקדמיות; ייתכן שיעזרו במומחים חיצוניים. לפני ביצוע הסקירה ובתהליך הכתיבה ינחו חברי הצוות את הכותבים באשר לדגשים, תתי נושאים ודיוקים שיידרשו.
2. אורך הסקירה לא יעלה על 50 עמודים. הסקירה תיכתב בעברית; גופן דוד בגודל 12 נקודות וגופן TNR בגודל 11 נקודות ישמשו לכתובת העברית והאנגלית, בהתאמה. הרווח בין השורות יהיה של שורה וחצי, ובין פסקות – של שתי שורות. המחבר/ת ימסרו את טיוטת הסקירה (אלקטרונית) לא יאוחר **מעשרה שבעות** לאחר אישור ההתקשרות עימם.
3. נוסף על כך תכלול הסקירה תקצירים (של עד 800 מילים) בעברית ובאנגלית.
4. טיוטת הסקירה תוגש לבחינת הצוות. בתוך כשבועיים מיום הגשת הטיוטה יקבלו המחבר/ת הערות ובקשות לתיקונים. על המחבר/ת להגיש את הסקירה המתוקנת לא יאוחר משבועיים לאחר קבלה (אלקטרונית) של ההנחיות לתיקונים.

5. לאחר שיאושר כי הכותבת/מילאו אחר הנדרש בהערות, תשמש הסקירה המתוקנת את הצוות בדיונו. הצוות עשוי להחליט על הנגשת הסקירה גם לציבור הרחב, או לצרפה כנספח למסמך המסכם שייכתב לקראת סיום עבודתו. זכויות היוצרים על המסמך יהיו שייכות לאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. מחברת/ה הסקירה יורשו לעשות בה שימוש בפרסומים מדעיים, כמקובל.
6. אם הצוות יבחר שלא להנגיש את הסקירה לציבור, יותר למחברת/ה להשתמש בסקירה, ואזכור שם היוזמה יהיה כפוף לאישור מפורש וכתוב של הצוות. אם הצוות יקיים יום עיון או מפגש לימודי ויבקש מהמחברת/ה להציג את עבודתם, ימלאו המחברת/ה אחר בקשה זו.
7. ההתקשרות בשם **היוזמה** תיעשה על ידי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. **היוזמה** תשלם סכום של 25,000 ש"ח תמורת סקירה שתתייחס לכל הנושאים שצוינו: 50% מהסכום ישולמו עם קבלת הטיוטה, והיתרה תשולם לאחר שצוות המומחים יאשר שהייתה התייחסות מלאה להערותיו ושהתקבל נוסח מתוקן וערוך לשביעות רצונו.

ניתן להיעזר בחומרים הבאים לגיבוש רשימת המקורות

- איילון ח', בלס נ', פניגר י', שביט י' (2019). **אי שוויון בחינוך, ממחקר למדיניות**. ירושלים: מרכז טאוב.
- רז, ר' ובראליהו, ש' (עורכים) (2004). **איך עושים את זה? מדריך שימושי לחלופות בהערכת הישגים**. ירושלים: משרד החינוך, האגף לחינוך על-יסודי והאגף לתכנון ולפיתוח תוכניות לימודים.
- בראליהו, ש' (2009). גלגולו של ניסוי. בתוך: קשת, י' (עורך), **הערכה, חינוך יהודי ותולדות החינוך – אסופה לזכרו של פרופ' אריה לוי ז"ל** (עמ' 147-171). תל אביב: הוצאת רמות, אוניברסיטת תל-אביב.
- זרד, א' ווינגר, א' (2021). **מבחני הערכה סטנדרטיים ארציים במערכת החינוך בישראל ובמבט השוואתי**. ירושלים: מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

Klein, E. D. (2016). How do teachers prepare their students for statewide exit exams? A comparison of Finland, Ireland, and the Netherlands. *Journal for educational research online*, 8(2), 31-59.

van Ackeren, I., Block, R., Klein, E. D., & Kühn, S. M. (2012). The impact of statewide exit exams: A descriptive case study of three German states with differing low stakes exam regimes. *Education Policy Analysis Archives/Archivos Analíticos de Políticas Educativas*, 20, 1-28.

Hemelt, S. W., & Marcotte, D. E. (2013). High school exit exams and dropout in an era of increased accountability. *Journal of Policy Analysis and Management*, 32(2), 323-349.

Reardon, S. F., Arshan, N., Atteberry, A., & Kurlaender, M. (2010). Effects of failing a high school exit exam on course taking, achievement, persistence, and graduation. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 32(4), 498-520.

Warren, J. R., & Grodsky, E. (2009). Exit exams harm students who fail them—and don't benefit students who pass them. *Phi Delta Kappan*, 90(9), 645-649.

Shohamy, E. (2020). *The power of tests: A critical perspective on the uses of language tests*. Routledge.